

Пашенко Тетяна Миколаївна,
*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії науково-методичного супроводу підготовки
фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України*

ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМООСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

Професіоналізм та компетентність педагогічних працівників є потужним двигуном реформування сучасного суспільства та модернізації освіти. Суспільство формує соціальне замовлення, що полягає у необхідності підготовки ерудованих, науково освічених фахівців, здатних творчо застосовувати свої знання практично. У разі реформи освітньої системи, змінюються не тільки методика передачі знань чи система оцінювання результатів, а також відбувається збільшення інформаційного обміну до небувалого розміру. У зв'язку з цим зростає роль сучасного педагога, який має бути спроможним передбачати тенденції розвитку майбутнього, планувати його вже сьогодні. Він повинен постійно займатися саморозвитком, бути різнобічно освіченим як у своїй предметній галузі, удосконалюючи конкретні дієві методики, так і розумітися на культурі, педагогіці, психології, нових інтерактивних інструментах, що уможливають ефективну професійну діяльність щодо підготовки конкурентоспроможних фахівців. Саме особистісне професійне зацікавлення викладача в удосконаленні своєї майстерності лежить в основі творчого підходу до самоосвіти.

Актуальність дослідження проблеми самоосвіти педагога зумовлена розвитком інформаційного суспільства, реформуванням сучасної системи професійної освіти, зростанням інноваційної діяльності педагогічних колективів, новими функціями професійно-педагогічної діяльності викладача у сучасних соціально-економічних умовах. «Самоосвіта – це організована, самостійна, систематична, пізнавальна діяльність, спрямована на досягнення суспільно значущих освітніх цілей, задоволення пізнавальних інтересів, загальнокультурних і професійних запитів і підвищення професійної кваліфікації; будується зазвичай за зразком систематизованих форм навчання, але регулюється самим суб'єктом» [2, с. 76]. Результат процесу самоосвіти це формування у педагога здатності адекватно та ефективно співвідносити теоретичні знання, практичні реальні вміння та навички, у тому числі вміння самостійно знаходити оптимальні рішення в різних умовах педагогічної діяльності, навички оперативного пошуку та аналізу необхідної інформації з різних джерел. Основними принципами самоосвіти є безперервність, цілеспрямованість, інтегративність, об'єднання загальної та професійної культури, взаємозв'язок і наступність, доступність, випереджальний характер, постійне прагнення вищих ступенів розвитку, варіативність та ін.

Учені виокремлюють основні напрями діяльності, у яких педагог має займатися самоосвітою: *професійне спрямування* (теорія викладання предмета; вивчення відповідних нормативних документів, науково-методичної літератури; дослідження можливостей організації освітньої діяльності з метою розвитку навичок критичного мислення у здобувачів освіти та формування у них інформаційної культури); *психолого-педагогічне спрямування* (вивчення та застосування знань з психолого-педагогічної літератури, дослідження індивідуальних особливостей здобувача освіти); *методичне спрямування* (вивчення сучасних педагогічних технологій, форм, методів та прийомів навчання, реалізація яких є найбільш ефективною у навчальному процесі); *інформаційне спрямування* (комп'ютерні технології, інтернет-ресурси); *комунікативне спрямування* (взаємодія між суб'єктами освітнього процесу); *розвиток особистих компетентностей* (імідж, мистецтво спілкування, лідерські риси, педагогічний такт тощо) [1; 3].

Форми самоосвіти можна умовно поділити на дві групи – індивідуальну та групову. В індивідуальній формі ініціатором є сам педагог, проте ініціювати та стимулювати цей процес можуть також керівник методичного об'єднання та методист. Груповою формою самоосвіти існує у вигляді роботи методичного об'єднання, мережових педагогічних співтовариств, семінарів, практикумів, курсів підвищення кваліфікації тощо, які забезпечують зворотний зв'язок між результатами індивідуальної самоосвіти педагога та підвищенням професіоналізму всього педагогічного колективу.

Мережеві педагогічні співтовариства – нова форма організації самоосвіти освітян. Мережеве педагогічне співтовариство – це інтернет-ресурс, створений для спілкування однодумців, педагогів різних освітніх закладів, бажаючих поділитися досвідом, розповісти про себе, дізнатися потрібну інформацію. Мережеве співтовариство відкриває перед педагогами такі можливості: використання відкритих, безкоштовних та вільних електронних ресурсів; самостійне створення мережевого навчального змісту; освоєння інформаційних концепцій, знань та навичок; спостереження за діяльністю учасників спільноти.

Кожен педагогічний працівник, враховуючи внутрішні та зовнішні мотиви, запити, що пред'являються сучасним суспільством, вплив морально-психологічного клімату, що склався в колективі, та вимоги адміністрації освітньої установи, визначає свою траєкторію самовдосконалення та саморозвитку. Технологія організації самоосвіти педагогів може бути подана у вигляді наступних етапів:

1-й етап – *усвідомлення* необхідності самоосвіти приходить через самопізнання, яке уможливорює встановити рівень власних здібностей і можливостей щодо самоосвіти;

2-й етап – *саморефлексія*, переоцінка своїх досягнень та невдач у педагогічній діяльності, завдяки рефлексивній оцінці у викладача формується ставлення до себе як суб'єкта професійної діяльності;

3-й етап – *діагностичний*, який передбачає створення певного настрою на самостійну роботу, аналіз труднощів, постановку проблеми, вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури з обраної проблеми, планування та прогнозування результатів;

4-й етап – *практичний*, під час якого відбувається накопичення педагогічних фактів, їх добір та аналіз, перевірка нових методів роботи, постановка експериментів. Практична робота продовжує супроводжуватися вивченням літератури;

5-й етап – *узагальнюючий*, відбувається підбиття підсумків, оформлення результатів, презентація матеріалів на засіданнях методичних об'єднань, педагогічних рад тощо;

6-й етап – *впроваджувальний*, у якому педагог у процесі подальшої роботи використовує власний досвід, займається його поширенням [3].

Адміністрація освітнього закладу має сприяти формуванню у педагога стійкої потреби у самоосвіті, спонукати його до вивчення нової інформації та досвіду, вчити самостійно набувати знання, привчати до самоаналізу та самооцінки.

Результатом самоосвіти педагога повинні бути підсумки, що підтверджують зростання його професійної майстерності. До них можуть належати розроблені методичні посібники, навчальні програми дисципліни, дидактичні матеріали з предмета, що викладається, методичні рекомендації, написані наукові статті, розроблені банки тестування, тобто все те, що пов'язано з впровадженням нових форм, методів і прийомів навчання. Головна роль у процесі самоосвіти належить аналізу своїх можливостей, спрямованому на вміння конкретизувати проблему, творчо переосмислювати процес навчання і бути готовим до пошуку нового.

Самоосвіта педагога буде продуктивною, якщо: в процесі самоосвіти реалізується потреба педагога до власного розвитку та саморозвитку; педагог володіє способами самопізнання та самоаналізу педагогічного досвіду; педагог має розвинену здатність до рефлексії, готовність до педагогічної творчості; здійснюється взаємозв'язок особистісного й професійного розвитку та саморозвитку.

Список використаної літератури

1. Бурлука О. В. Самоосвіта особистості як необхідний компонент сучасного освітнього процесу. *Гілея: зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова*. Київ, 2015. Вип. 101. С. 369–372.
2. Самарук Н. Структура та педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців. *Молодь і ринок*, 2019. Вип. 9 (176), С. 75-81.
3. Темченко О. В. Управління самоосвітою педагога як засіб підвищення його професійної компетентності. URL: www.nbu.gov.ua/.../Temchenko_st.pdf.